

IBDIS | We know books
Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
WIRTH, OSWALD

Francmasoneria pe înțelesul adeptilor săi: filosofia, obiectul, metoda și mijloacele sale/Oswald Wirth; trad. de Victor-Viorel Agapiescu; ed. îngrijită de Horia Nestorescu-Bălcești; pref. de Vasile Zecheru. – Ed. a 2-a – București: Herald, 2024
ISBN 978-630-336-041-6

I. Agapiescu, Victor Viorel (trad.)
II. Nestorescu-Bălcești, Horia (ed.)
III. Zecheru, Vasile (pref.)

061.236.6

Pentru noutăți și comenzi:

www.edituraherald.ro

office@edituraherald.ro

Tel: 021.319.40.60, 021.319.40.61

Fax: 021.319.40.59, 021.319.40.60

Mob: 0744.888.388, 0771.664.320

Notiță de Copyright:

Oswald Wirth, La Franc-maçonnerie rendue intelligible à ses adeptes, sa philosophie, son objet, sa méthode, ses moyens, trei volume.

Vol. I: Le livre de l'Apprenti: manuel d'instruction rédigé à l'usage des FF. du 1er degré (1893, ediția a doua revizuită, 1908), Paris.

Vol. II: Le livre du Compagnon: manuel d'instruction rédigé à l'usage des FF. du 2° degré (1912), Paris.

Vol. III: Le livre du Maître: manuel d'instruction rédigé à l'usage des FF. du 3° degré (1922), Paris.

OSWALD WIRTH

Francmasoneria pe înțelesul adeptilor săi

Filosofia, obiectul,
metoda și mijloacele sale

Acest volum conține ediția integrală a celor trei Manuale inițiatice fundamentale ale Francmasoneriei: *Cartea Ucenicului*, *Cartea Companionului* și *Cartea Maestrului*.

Cuvânt-înainte:
VASILE ZECHERU

Traducere din franceză:
VICTOR-VIOREL AGAPIESCU

Ediție îngrijită de:
HORIA NESTORESCU-BĂLCEȘTI

EDITURA HERALD
București

Redactor:

Alma Lafair

Corector:

Dușa Udrea-Boborel

Viziune grafică și DTP:

Ela Stoica

Toate drepturile rezervate. Nicio parte a acestei cărți nu poate fi reprodusă sau transmisă sub nicio formă și prin niciun mijloc, electronic sau mecanic, inclusiv fotocopiare, înregistrare sau prin orice sistem de stocare a informației, fără permisiunea editorului. Ediție în limba română publicată de Editura Herald. Copyright © 2024

CUPRINS

CUVÂNT-ÎNAINTE	7
<i>Breviar bio-bibliografic și istoric</i>	42
PRIMA CARTE: CARTEA UCENICULUI	49
Noilor Inițiați	50
<i>Întrebări rituale de adresat Fraților veniți în vizită</i>	52
<i>Rezumat filosofic asupra istoriei generale a Francmasoneriei</i>	54
<i>Viitorul Francmasoneriei</i>	113
<i>Inițierea masonică</i>	114
<i>Conceptii filosofice asociate ritualismului gradului de Ucenic</i>	130
<i>Obligațiile Ucenicului-Mason</i>	135
<i>Catehism interpretativ al gradului de Ucenic</i>	142
<i>Primele elemente de filosofie inițiativă</i>	152
A DOUA CARTE: CARTEA COMPANIONULUI	173
Inițiaților gradului 2	175
Partea I: Noțiuni istorice referitoare la gradul de Companion	179
<i>Capitolul 1: Arta și măiestria ei integrală</i>	180
Partea a II-a: Ritualismul gradului de Companion	188
<i>Capitolul 1: Examenul candidatului pentru gradul de Companion</i>	189
<i>Capitolul 2: Recepția în Loja gradului de Companion</i>	192
<i>Capitolul 3: Călătoriile</i>	196
<i>Capitolul 4: Veritabila Iluminare</i>	202
<i>Capitolul 5: Companionul, lucrător al Marii Opere</i>	210
Partea a III-a: Conceptiile filosofice asociate gradului de Companion	217
<i>Capitolul 1: Cunoaște-te pe tine însuși</i>	218
<i>Capitolul 2: Viața</i>	220
<i>Capitolul 3: Rațiunea</i>	224
<i>Capitolul 4: Inteligența</i>	226
<i>Capitolul 5: Inițiatul și opera sa supraomenească</i>	228

Partea a IV-a: Obligațiile Companionului	232
Partea a V-a: Catehism interpretativ al gradului de Companion	239
Partea a VI-a: Noțiuni de filosofie inițiatică referitoare la gradul de Companion	250
Partea a VII-a: Loja Companionului	265
Partea a VIII-a: Divergențele ritualice	279
A TREIA CARTE: CARTEA MAESTRULUI	290
Inițiaților gradului 3	292
Partea I: Noțiuni istorice referitoare la gradul de Maestru	295
<i>Capitolul 1: Societățile secrete și Inițiații</i>	296
<i>Capitolul 2: Misterele</i>	314
<i>Capitolul 3: Masonismul</i>	326
Partea a II-a: Ritualismul gradului de Maestru	336
<i>Capitolul 1: Ritualismul inițiatic</i>	337
<i>Capitolul 2: Interpretarea legendei</i>	351
<i>Capitolul 3: Miturile</i>	356
Partea a III-a: Concepțiile filosofice referitoare la gradul de Maestru	368
<i>Capitolul 1: Nemurirea</i>	369
<i>Capitolul 2: Construcția individuală</i>	381
Partea a IV-a: Obligațiile Maestrului	384
<i>Capitolul 1: Realizarea</i>	385
Partea a V-a: Catehism interpretativ al gradului de Maestru	394
Partea a VI-a: Noțiuni de filosofie inițiatică referitoare la gradul de Maestru	402
<i>Capitolul 1: Proprietățile intrinseci ale numerelor la gradul de Maestru</i>	403
Partea a VII-a: Prerogativele Măiestriei	429
<i>Capitolul 1: Prerogativele Măiestriei</i>	430
<i>Capitolul 2: Gradele înalte</i>	435
Partea a VIII-a: Recomandări bibliografice utile Maeștrilor	440

[...] Masoneria conferă inițierea integrală în trei grade, marcând tot atâtea etape menite să ducă [...] la cunoașterea inițiatică (gnoza).

Oswald WIRTH

CUVÂNT-ÎNAINTE

Dacă, de la bun început, s-ar pune problema să rezumăm toată baza de date și informații referitoare la Oswald Wirth (1860–1943), ar fi suficient să menționăm că numărul 78/2016 al prestigioasei reviste *Chroniques d'Histoire Maçonnique*, editată de Institutul de studii și cercetări al Marelui Orient al Franței¹, este dedicat în întregime celui pe care postumitatea l-a distins cu titlatura de „părinte al literaturii masonice moderne”. *Celebru dar, în cele din urmă, puțin cunoscut, [...] Wirth, tatăl manualelor² [...], fondator al revistei Le Symbolisme [...], rămâne un personaj misterios. Care a fost parcursul său [masonic – n. n.]? Care a fost proiectul său? Mai presus de personalitatea lui Wirth, această schiță biografică poate constitui o primă filă a unui dosar mai vast privind restaurarea simbolismului [...] în sânul Masoneriei franceze de la finele secolului al XIX-lea și în tot secolul XX. În articolul său intitulat Oswald Wirth, du GODF à la GLSE³, de la GLSE à la GLDF⁴ (1884–1914), din care am citat, André Combes reușește să formuleze răspunsuri la întrebările menționate și să confere interpretări valide cu privire la deciziile și acțiunile autorului cărții pe care o prefățăm, pe parcursul celor trei decenii de referință.⁵*

¹ *Grand Orient de France (GODF).*

² *Manualele sunt cele trei lucrări: Cartea Ucenicului, Cartea Companionului (Calfeii) și Cartea Maestrului.*

³ *Marea Lojă Simbolică Scoțiană.*

⁴ *Marea Lojă a Franței.*

⁵ Sursa articolului: <https://www.hiram.be/blog/2016/09/11/oswald-wirth-pere-de-litterature-maconnique-moderne/>.

NOILOR INIȚIAȚI

(Prefața ediției din 1931)

Preaiubiți Frați,

Prin inițierea la misterele sale, Francmasoneria vă propune să deveniți oameni de elită, să deveniți înțelepți, dar și gânditori, ridicați deasupra maselor de ființe care nu gândesc.

A nu gândi înseamnă a consimți să fii dominat, condus, dirijat și să fii tratat adesea ca slugă.

Numai prin calitățile sale intelectuale omul se distinge de brută. – Gândirea îl eliberează, îi deschide lumea. – A gândi înseamnă a domni, înseamnă să fii rege.

Dar gânditorul a fost dintotdeauna o ființă de excepție. Odinioară omul a avut răgazul să se reculeagă, să se piardă în visuri; în zilele noastre, el cade într-un exces contrar. Lupta pentru viață îl absoarbe într-o asemenea măsură, încât nu-i mai rămâne timpul să mediteze în liniște și să cultive Arta supremă a Gândirii.

Îi revine Francmasoneriei rolul de a face să renască printre noi această Artă numită și Marea Artă, Arta regală sau Arta prin excelență.

Intelectualitatea modernă nu poate să continue să se zbată între două tendințe care exclud – și una, și cealaltă – gândirea: între bisericile bazate pe o credință oarbă și școlile care decretează dogmele noilor noastre credințe științifice.

În timp ce totul converge spre a-i scuti pe contemporanii noștri de la a gândi, a devenit indispensabil ca o instituție puternică să reanime flacăra tradițiilor care se pierd. Ne trebuie gânditori, dar învățământul nostru universitar nu este în măsură să-i formeze.

Gânditorul nu este omul care știe multe; el nu are o memorie abundent încărcată de amintiri stânjenitoare și de detalii fără semni-

ficații, el este un spirit liber care nu are nevoie să fie indoctrinat și nici impregnat de catehisme.

Gânditorul se face el însuși, el este fiul operelor sale. Francmasoneria cunoaște această realitate vie, așa încât evită să însuflă dogme. Contrar tuturor bisericilor, ea nu pretinde că deține Adevărul. Masoneria se limitează la o necesară avertizare contra erorii și îl incită pe fiecare să caute ce este Adevărat, Just și Frumos. Francmasoneria respinge frazele și formulele de care spiritele vulgare se agață pentru a se fali cu aparențele unei false cunoașteri. Ea dorește să-i conducă pe adepții săi spre gândire și, în consecință, nu propune învățămintele sale decât sub voalul alegoriilor și simbolurilor. Astfel, ea invită la reflecție, așa încât adepții să se străduiască a înțelege și a ghici sensurile profunde ale realității.

Așadar, preaiubiții mei Frați, faceți efortul de a fi ghicitori în sensul cel mai înalt al cuvântului. Nu veți cunoaște în Masonerie decât ce veți găsi prin voi înșiși. La rigoare, devine inutil să vă spun mai mult. Dar, dat fiind că înclinările spre meditație sunt așa de precare în zilele noastre, Masonii experimentați au crezut de cuviință să vină în ajutorul spiritului greoi al acestor vremuri. Ei au decis să facă Francmasoneria mai pe înțelesul adepților ei. După ce au publicat Ritualul interpretativ al gradului de Ucenic, ei au făcut posibilă apariția acestui Manual care este urmat de Cartea Calfei (Companionului) și de Cartea Maestrului. Sarcina lor este ingrătă, dar ei contează pe sprijinul și concursul tuturor celor care simt nevoia unei regenerări inițiatice a Francmasoneriei. Ei vor fi profund recunoscători pentru sfaturile și informațiile celor care vor dori să le trimită Lojii Travail et Vrais Amis Fidèles¹.

Oswald WIRTH

¹ „Muncă și Adevărați Prieteni Credincioși.” (N. tr.)

ÎNTREBĂRI RITUALICE DE ADRESAT FRĂȚILOR VENIȚI ÎN VIZITĂ

Atunci când un Mason se prezintă pentru a participa la Lucrările unei Loji, el nu obține intrarea în Templu decât după ce a fost verificat de către Fratele Expert.

Intrând, el execută *mersul* și *saluturile* de rigoare și apoi rămâne în picioare și la *ordin* între cele două Coloane până când este invitat să ia loc.

În astfel de împrejurări, Venerabilul Maestru, aflat în Jițul Regelui Solomon, va putea să pună Fratelui venit în vizită următoarele întrebări la care acesta trebuie să știe să răspundă:

Î: – Fratele meu, de unde veniți?

R: – De la Loja Sfântul Ioan, Venerabile Maestru.

Î: – Ce facem la Loja Sfântul Ioan?

R: – Ridicăm Temple virtuții și săpăm temnițe pentru vicii.

Î: – Ce ne aduceți?

R: – Salut, prosperitate și bună întâmpinare tuturor Fraților.

Î: – Ce ați venit să faceți aici?

R: – Am venit să-mi înving pasiunile, să supun voința mea obligațiilor și să fac noi progrese în Masonerie.

Venerabilul Maestru: – Luați loc, Fratele meu, și fiți bine-venit în sânul acestui Atelier care primește cu recunoștință contribuția luminilor voastre.

Autorii care au studiat ezoterismul Francmasoneriei, adică învățămintele sale ascunse, au insistat mult asupra importanței întrebării: *De unde veniți?* Această întrebare trebuie considerată de gânditor în sensul ei cel mai înalt, așa încât să-l poată conduce la problema originii tuturor lucrurilor. Ucenicul trebuie să caute *de unde venim*, așa cum Calfa (Companionul) va trebui să se întrebe *cine suntem* și Maestru, *incotro ne îndreptăm*.

Aceste trei întrebări formulează eterna enigmă pe care orice știință și orice filosofie încearcă în permanență să o rezolve. Eforturile noastre nu pot să ajungă decât la soluții provizorii destinate să calmeze, pentru moment, setea noastră de cunoaștere. Dar realizăm

repede vacuitatea răspunsurilor de care eram mulțumiți și căutăm mereu, fără să ne facem iluzii, crezând că am greșit.

Asemănător legendarului *Jidov rătăcitor*, spiritul uman este mereu activ. Dar, atunci când oamenii se grupează între ei, legătura lor socială decurge în esență din ideile pe care și le fac despre trecutul, despre prezentul și despre viitorul lucrurilor.

Este, așadar, imperativ pentru gânditor să-i lumineze din acest punct de vedere pe contemporanii săi. Ca și Oedip, el trebuie să știe să răspundă interogațiilor Sfinxului sau, cel puțin, după exemplul lui Hercule, să știe să păcălească foamea lui Cerber aruncând un pumn de pământ în cele trei guri ale păzitorului infernului.

Întrebarea „De unde veniți?” nu are numai un sens filosofic: Ritualul răspunde raportându-se la istoria Francmasoneriei. Instituția noastră derivă, așadar, din *confreriile Sfântului Ioan*, titlu pe care îl purtau în Evul Mediu corporațiile constructive cărora le datorăm cu toții capodoperele arhitecturii ogivale.

S-a dorit, printre altele, să vedem în Saint-Jean (Sfântul Ioan) pe *Janus* al Latinilor. Acest zeu cu două fețe simbolizează principiul permanent prin care trecutul și viitorul trebuie privite ca unitate. Imaginea sa trebuie să-l angajeze pe Mason să privească trecutul în același timp cu viitorul. Pentru a pregăti umanității căile progresului trebuie ținut cont de lecțiile Istoriei.

Imaginea lui Ianus bifrons, zeul cu două fețe¹

¹ Ianus, după o medalie antică. Semiluna care se află deasupra figurii cu două fețe apropie Dumnezeul latin de Hermes al grecilor. Este vorba despre influența formatoare care se inspiră din tradiție pentru a zămislî ceea ce trebuie să se nască. (N. a.)

REZUMAT FILOSOFIC — ASUPRA ISTORIEI GENERALE — A FRANCMASONERIEI

CONSIDERAȚII PRELIMINARE

Unele idei sunt în măsură să exercite o mare putere atractivă asupra indivizilor izolați. Ele îi grupează pe aceștia care devin astfel pivotul intelectual al unei asociații. Dar aceasta nu se va putea constitui printr-o simplă grupare lipsită de stabilitate și de coeziune. Pentru a transforma o agregare dispartată de individualități într-un tot permanent, intervenția unei legi organice, care instituie o viață colectivă, este indispensabilă.

În orice asociație trebuie, așadar, să distingem *ideea de formă*.

Ideea sau *spiritul* acționează ca generator abstract; este *tatăl* colectivității iar *mama* este reprezentată de principiul plastic care îi dă *forma*.

Aceste două elemente, *generarea* și *organizarea*, sunt reprezentate în Masonerie de cele două Coloane dintre care prima (masculin-activă) se referă la *ceea ce va fi stabilit și fundamentat*, în timp ce a doua (feminin-pasivă) se referă la *ceea ce consolidează și menține*.

Istoricul, dacă este inspirat de luminile filosofiei, nu va putea face abstracție de acești doi factori esențiali. Pentru el analele instituției noastre urcă cronologic dincolo de anul 1717, data întemeierii Francmasoneriei moderne, pentru că ideile, care atunci au reușit să capete formă, au inspirat în epoci anterioare numeroase tentative similare de creație.

Pe de altă parte, o colectivitate care se întemeiază nu va putea să-și improvizeze organizarea. Orice existență se constituie în conformitate cu specia ei și beneficiază, în această privință, de o experiență ancestrală. Nou-născutul devine astfel moștenitorul unei rase antice care re trăiește în el așa cum a trăit el însuși în tot lanțul predecesorilor săi.

Adoptând acest punct de vedere, este permis să se atribuie Francmasoneriei o origine foarte veche, pentru că ea se înrudește cu toate confreriile inițiatice ale trecutului.

Dar Masoneria pare a fi fost generată de primele asociații de constructori așa cum putem să judecăm privind circumstanțele care au dat naștere artei de a construi.

Originile masonice

Francmasoneria nu se mai ocupă în zilele noastre de lucrări de construcție materială, dar este moștenitoarea directă a unei confrerii de cioplitori de piatră și de arhitecți ale cărei ramificații se întindeau în Evul Mediu asupra întregii Europe occidentale.

Transmițându-și secretele artei lor, acești constructori se conformau unor obiceiuri străvechi. Ei practicau rituri inițiatice pe care legendele corporative le atribuiau Antichității celei mai îndepărtate. Trebuie să ne ferim să considerăm aceste date în sens naiv. Ele țin de mituri și ascund adesea un sens alegoric.¹

Este de ajuns să ne gândim la influența exercitată la începuturile civilizației de arta de a construi ca să ne facem o idee despre rolul civilizator, evident, pe care cele mai vechi asociații masonice l-au jucat. Aceste asociații s-au constituit imediat ce arhitectura a devenit o artă. Ele au fost chemate, fără îndoială, să construiască mai întâi zidurile orașelor primitive. Aceste fortărețe din piatră cioplită nu au putut să fie decât opera unor lucrători experimentați și grupați în triburi. Ne imaginăm cu ușurință acești artizani călătorind dintr-un loc în altul ca să-și exercite profesia acolo unde erau chemați. Ei nu puteau să nu fie asociați din două motive: în primul rând, pentru că nicio construcție importantă nu poate fi opera unui individ izolat și apoi, pentru că practica artei construcției cere imperativ o inițiere profesională.

¹ Conform unuia dintre aceste legende, Adam ar fi fost primit Mason regular, în conformitate cu toate riturile, la Orientul Paradisului, de către Părintele Etern. Este un fel de a spune că Francmasoneria a existat dintotdeauna, dacă nu în *act*, cel puțin în *potențialitatea de a deveni*, pentru că ea răspunde unei necesități primordiale a spiritului uman. (N. a.)

Este evident faptul că, din cele mai vechi timpuri, Masonii au format grupuri corporative și că, prin forța lucrurilor, s-au împărțit în Ucenici, Calfe (Companioni) și Maeștri¹. Misiunea lor civilizatoare s-a manifestat dintr-un dublu punct de vedere. Pe de o parte, orașele protejate contra asediilor brutale ale barbarilor prin ziduri solide au devenit centre de activitate pacifică, aziluri inviolabile rezervate unor elite mai cultivate decât mulțimile din afară. Pe de altă parte, Masonii au dat exemplu de spirit asociativ în vederea unei lucrări comune. Putem, așadar, să afirmăm că Arhitectura este mama tuturor civilizațiilor². Ceea ce justifică faptul că Masonii au considerat arta lor ca fiind prima și cea mai respectabilă dintre toate actele creatoare.

Arta Sacră

Inițial totul a îmbrăcat un caracter religios. Dar arta de a construi era în mod special impregnată de un caracter sacru. Oamenii care exercitau această artă trăiau o vocație sacerdotală. Ei erau, în felul lor, preoți. Ciopliind pietrele și asamblându-le pentru a ridica edificii sacre, ei credeau că celebrează un cult al divinității. Orice construcție utilă era sfântă: a o distruge era un sacrilegiu, iar cele mai vechi inscripții amenințau cu răzbunarea zeilor pe cei necredincioși și nelegiuți care distrugeau monumentele.

Constructorii aveau religia lor bazată în întregime pe arta de a construi. Universul era în ochii lor un imens șantier de construcție unde fiecare ființă era chemată să depună eforturi spre a edifica un monument unic. Se imagina o lucrare neîntreruptă, fără de început și care nu va trebui niciodată terminată, executându-se din toate părțile conform datelor aceluiași plan. De aici vine ideea *Marii Opere* vizând construcția unui *Templu* ideal ce tindea din ce în ce mai mult spre perfecțiune. De aici, mai departe, practica tra-

¹ Ne amintim de legenda românească a Meșterului Manole: „Nouă meșteri mari,/Calfe și zidari/Și Manoli – zece,/Care-i și întrece”. (N. tr.)

² Barbaria este starea primitivă de insecuritate care îl pune pe cel mai slab sub dominația celui mai puternic. Citadinii s-au pus la adăpost de barbari închizându-se în spatele zidurilor de nepătruns. Fiind în siguranță, ei au putut să se civilizeze adoptând legi care îl protejau pe cel slab de cel puternic. Arhitectura este, așadar, factorul primordial al oricărei civilizații autentice. (N. a.)

dițională, printre Masoni, de a consacra lucrările lor *Gloriei Marelui Arhitect al Universului*.

Primele date istorice

Noi nu deținem decât informații sumare despre cele mai vechi corporații de constructori ale popoarelor din Orient. Dar este curios să întâlnim în scrierea acadiană triumghiul echilateral ca semn al silabei *rou*, silabă care are sensul de *a face, a construi*. Dacă este o simplă coincidență, ea este cel puțin frapantă, iar Masonii entuziaști vor putea să vadă un semn al îndepărtatei Antichități a simbolismului lor, căci monumentele chaldeene, despre care vorbim, datează de mai bine de 4 500 de ani î.Hr.

De altfel, autorii necunoscuți ai celor mai vechi cărți sacre ale Chinei nu ignorau valoarea simbolică a compasului și echerului, semne ale înțeleptului care posedă secretele Primului Constructor și știe să se conducă în conformitate cu intențiile sale¹.

În Egipt, preoții predau învățămintele științelor și artelor. Unii dintre inițiați erau ingineri și arhitecți. Artizanii, plasați sub ordinea lor, nu aveau dreptul la nicio inițiativă.

Sculptorii și ciopliitorii de piatră erau cu mult mai liberi în Siria. Ei au format asociații religioase care parcurgeau toată Asia Mică pentru a ridica Temple conforme diverselor culte. Așa se face că spre anul 1000 î.Hr., Hiram, rege din Tyr, a putut să-i trimită regelui Solomon lucrătorii necesari construcției Templului din Ierusalim, palatului regal și zidurilor cetății. Constructori cu mare experiență au luat parte, de asemenea, la fondarea Palmirului.

Mai târziu, arhitectura era profesată de confrerii profesionale similare cu cele cărora Numa Pompilius le-a perfecționat organizarea spre anul 715 î.Hr.

Legislatorul roman a constituit *Colegiile de Constructori* („*Collegia Fabrorum*”) însărcinate să execute toate lucrările publice. Aceste corporații aveau autonomia lor și legea le garanta numeroase privilegii. Fiecare dintre ele practica ceremoniile religioase particulare potrivit meseriilor exercitate de membrii săi.² Aceștia exer-

¹ R. F. Gould, *A Concise History of Freemasonry*, Londra, 1903, pp. 3 și 4. (N. a.)

² Plutarh, *Vie des Hommes Illustres*, Numa, p. 17. (N. a.)